

Válság és kultúra

Szekció: irodalomtörténet

A *Csodaceruza* folyóirat szerepe a kortárs magyar gyermekirodalomban
2009-2013

Mindannyian nehéz helyzetben vagyunk, ha a kultúra védelmében próbálunk szólni. Hiába hit, szenvedély és elkötelezettség, a kultúrára nem fogékony embereket meggyőzni szinte lehetetlen. De hogyan is alakul ki bennünk a fogékonyság a szép, a jó és az igaz iránt? Velünk született adottságról vagy tanulható, elsajátítható készségről beszélünk ebben az esetben?

Mivel ezekre a kérdésekre nem lehet egyértelmű választ adni, marad a hit, hogy igenis a kultúrát tovább kell örökíteni, megtanítani a látást, az értést, ki lehet alakítani a fogékonyságot mindezek iránt, nyitottá lehet tenni mindenkit, de ezt már a gyermekkorban el kell kezdeni.

A *Csodaceruza* című folyóirat indulásakor, 2001 októberében nem kevesebbre vállalkozott, mint arra, hogy fóruma legyen a hazai gyermekirodalomnak és naprakészen tudósítson a külföldi gyermekirodalom alakulásáról. A szemléletbeli újdonsága a már a piacon fellelhető hasonló profilú orgánumokhoz képest az volt, hogy nem csupán a gyermekekhez kívánt szólni, hanem azok nevelő közegéhez, vagyis a szülőkhöz, pedagógusokhoz és könyvtárosokhoz is.

A gyermekirodalom speciális terület, amely egyelőre nem képezi a bevett irodalmi kánon részét. Emiatt nagy nehézségek árán tud csak szakmai vagy anyagi támogatást kapni. Abból az egyszerű tényből kiindulva, hogy az életútnak csak egy viszonylag rövid szakaszában érintett az ember: a kisgyermekkortól a kamaszkorig, azaz óvodától az általános iskola alsó tagozatáig, ezen időszak rövidegét tekintve, a legtöbb szülő tudomást sem szerez e speciális kulturális területről, hanem ráhagyatkozik a szakemberek, az óvodapedagógusok, a tanítók hozzáértésére.

A *Csodaceruza* megjelenésekor egyszerre több területet próbált összefogni. A lapszámok felépítését vizsgálva megállapítható, hogy mint bármelyik más jelenleg is egzisztáló irodalmi folyóirat, közölt kortárs gyermekirodalmi szövegeket, lírai és prózai műveket egyaránt, tanulmányokat, kritikákat, módszertani munkákat az adott területről, illetőleg interjúkat, riportokat, könyvismertetőket. A folyóirat jellegénél fogva a kortárs gyermekirodalmi alkotások mellett természetesen a mára már klasszikussá vált szerzők

szövegeit is közli, mintegy a kultúra megőrzésére, továbbadására irányuló szándékkal, mindezt kortárs illusztrációkkal kiegészítve. Ezek mellett a gyermekirodalommal bármilyen módon kapcsolatba hozható közösségi eseményekről kívánt információt, majd beszámolókat közölni, jól érzékelhetően közösségteremtési, aktív kapcsolatépítési, kapcsolattartási szándékkal, tudatosan munkálkodva egy értő, befogadó értelmiségi olvasóréteg kialakításán. A szerkesztők a folyóirat indításakor, alapvetően hagyományos értékrenddel bíró, tanult, széles látókörű, értelmiségi felnőtt olvasókra számítottak, akik számára fontos gyermekeik esztétikai nevelése is.

A 2009-es év nagyon érzékenyen érintette e kulturális vállalkozást is. A piac beszűkülése, a támogatások akadozása a folyóirat indulásakor megfogalmazott koncepció újragondolására kényszerítette a szerkesztőket. A kulturális tevékenység piacképesé alakításának első lépése a tevékenységi területek markáns szétválasztása volt. A programajánlókat önálló, ingyenes műsorfüzetbe szervezte át a folyóirat *Kis Kaméleon* címmel. A vizualitásra egyre nagyobb hangsúlyt helyező lap a 2009-es év végén egy posztermagazinnal örvendeztette meg az olvasóközöniséget, 2010-től pedig speciálisan gyermekeknek szerkesztett lapszámokkal jelentkeztek. A tavalyi évet tekinthetjük a legsikeresebbnek a *Csodaceruza* történetének szempontjából, hiszen 10 lapszámot tudtak megjelentetni, köszönhetően az NKA támogatásának. A piaci igényekhez igazodva, 5 felnőtt és 5 gyerekszám jelent meg. A továbbiakban pedig a gyerekszámok nagyobb arányú megjelentetését tervezik pusztán az értékesíthetőség szempontja alapján, bár ennek megvalósításához olyan akadályokkal kell megküzdenie a folyóiratnak, mint az NKA és a Móra Kiadó támogatásának elvesztése.

Véleményem szerint tevékenységükre egyre nagyobb szükség van, hiszen a társadalomnak azt a rétegét táplálják szellemileg, akik olyan, értékeiben átrendeződött világba érkeztek születésükkor, amelyben mi sem igazodunk el kellőképpen. Nem csak nekik, de nekünk szülőknek, pedagógusoknak, gondolkodó embereknek is feladatként fogalmazódik meg e világ megismerése, kiismerése.

A *Csodaceruza* könyvkiadóként is jelen van a hazai gyermekirodalomban. Kiadói tevékenysége során tulajdonképpen a folyóirat szerkesztésekor megfogalmazott célokat követi. A művészi igényű és a hazai piac számára sokszor meghökkentő mesekönyvek megjelentetését értelmezhetjük tulajdonképpen az értékek átrendeződésére adott érzékeny reakcióként, ami köszönhető a szerkesztők honi és külföldi kísérletező alkotók iránti nyitottságának, igen aktív érdeklődésének

Az ebben az időszakban kiadott gyermekkönyvek:

Schein Gábor – Rofusz Kinga: Irijám és Jonibe (2009)

Paulovkin Boglárka: Elbújtam! (Guriga kalandjai) (2010)

Rofusz Kinga: Samu és egy esős nap (2010)

Rofusz Kinga: Samu és az ajándék (2010)

Menyhért Anna – Balogh Andrea: A kis ló Tündérorszámban (2010)

Menyhért Anna – Balogh Andrea: A kis ló és a Tigrisek (2010)

Aranysityak – Kortárs költők gyermekversei (2010)

Menyhért Anna – Balogh Andrea: A kis ló és a szívbeszélő (2011)

Kamody Imre: Kacatkirály (2012)

Nem szokványos mesekönyvek ezek. Tematikájukban és intenciójukban érzékelik és érzékeltetik mindazt a változást, ami az értékek átrendeződésében végbe ment. Tervezett előadásom második felében e művek kritikai elemzésével egyrészt azt firtatom, hogy a kultúra milyen válaszokat ad a gyermeknek és a szülőnek a válság során artikulálódó problémákra. Másrészt arra keresem a választ, hogy a kultúránk peremterületének tekintett gyermekirodalom e teljesítmény fényében hogyan képes legitimálni önmagát.